

Izhaja vsak petek.

Uredništvo:

Kopitarjeva ulica šte. 6.

GLASNIK

Naročnina znaša:

celoletna K 4.—

pololetna „ 2.—

četrtletna „ 1.—

Posamezna šte. „ 0.—10

AVSTRIJSKE KRŠČANSKE TOBAČNE DELAVSKE ZVEZE.

Št. 2.

V Ljubljani, dne 10. januarja 1913.

Leto VI.

V. Marinko:

Delavstvo in politika.

Dejstvo je, da organizacija slovenskega delavstva le počasi napreduje. Imamo sicer pokazati že na lepe uspehe, vendar pa naša organizacija še daleč ni dosegla tiste moči, ki je pri naših razmerah mogoča.

Glavni vzrok tega počasnega napredovanja je to, da velika večina delavstva ne pozna pomena strokovne organizacije in zato tudi ne uvideva potrebe organizirati se v strokovnih društvih.

Večina slovenskega delavstva pričakuje obrambe svojih interesov od poslancev. Ti naj skrbijo za to, da se položaj delavstva izboljša, da se dosežejo boljše delavske plače, da se vpelje krajši delovni čas, uvede zavarovanje za starost in preskrbina za slučaj onemoglosti. Vse to in še mnogo drugega naj poslanci dosežejo v parlamentu! Delavstvo pa da nima druge naloge, kakor da od časa do časa stopa z več ali manj odločnimi resolucijami pred državne poslance, ki morajo seveda vse obljubiti, če ne je pa zamera.

Ako delavstvo tako misli, potem seveda ni treba močnih delavskih organizacij. Da se skuje par resolucij, za to je tudi dobro društvo z majhnim številom članov. Za to tudi ni treba strokovnega društva. Za podobne potrebe je dobro vsako delavsko društvo. Za tak posel so naša društva seveda dosti številna.

Toda čisto napačna je misel, da mora delavstvo pričakovati lepših časov od politike, da je parlament tisti kraj, kjer se odločuje o dobroti delavskega stanu. Parlament ni prav nič pripraven kraj, da se branijo pravice tlačnega delavstva. Saj vsi vemo, kako se voli v parlament. Na enega poslanca, ki je vnet zagovornik delavskih pravic, jih pride deset, ki se za delavstvo ne brigajo prav nič. V parlamentu imajo zastopstvo vsi stanovi. Delavci in delodajalci, meščani in kmetje, obrtniki in rokodelci. In sedaj so razmere take, da so v našem parlamentu veliko boljše zastopani interesi delodajalcev kot pa koristi delavstva. Velika industrija in velika obrt imata prav pogosto v parlamentu odločilen vpliv, in to na škodo delavstva. V parlamentu si stoje nasproti najrazličnejši stanovi, ki zastopajo najrazličnejše koristi in nič ni čuda, če delavske zahteve prav pogosto ne pridejo do veljave.

Pa še nekaj je. V parlamentu se take postavbe, ki bi znatno izboljšale položaj delavstva, sploh skleniti ne morejo. Recimo, da parlament sklene, da se postavno uvede deseturni delovni čas. Da je taka postava pri sedanjih razmerah naravnost nemogoča, o tem ne go-

vorim. A recimo, da se v parlamentu dobi večina za to postavbo. Kaj bi bilo delavstvu s tem pomagano? Saj vemo prvič, da bi taka postava dovolila vse polno izjem, tako da bi po nekaterih tovarnah morali delavci delati tudi še potem več kot deset ur na dan; drugič pa že sedaj delavci v prav mnogih tovarnah delajo manj kot deset ur na dan. Saj je splošna delavska zahteva, da se delovni čas omeji na osem ur na dan. Če bi se taka postava o deseturnem delovniku sprejela, bi se z njo ne izpremenilo v položaju delavstva posebnega mnogo. Navadno je tako, da parlament šele takrat sklene kako postavbo v korist delavstva, kadar je v resnici delavstvo že vse to, kar ima postavba zakonitim potom uveljaviti, v trdem boju z delodajalci doseglo. Kar se delavskih zahtev tiče, je parlament zmirom od zadaj!

Zato se mora delavstvo zavedati, da izboljšanje svojih razmer nima pričakovati od politike, od parlamenta. Delavstvo se mora obrniti na drugo »dreso«, tje, kjer se v vsakem slučaju reže delavcu njegov vsakdanji kruh.

Delavčev vsakdanji kruh, to je njegova plača. Ta pa je taka, kakršno si zna delavstvo v vsaki tovarni priboriti. Kjer je delavstvo zavedno, razumno, so plače višje, kjer pa je večina delavstva brezbrizna, nezavedna, so plače za isto delo dosti nižje.

Sedaj te pa vprašam, delavec: Ako misliš, da je tvoj zaslužek premajhen, da bi mogel pošteno prerediti sebe in svoje otroke, kdo ti bo pomagal doseči boljšo mezdno? In ako podjetnik zanašajoč se na to, da dobi delavce, ki mu bodo delali ceneje, skuša delavske plače znižati ali pa podaljšati delovni čas za pol ali četrto ure, kdo bo branil tvojo pravico? Kdo te bo ščitil, ako te podjetnik iz enega ali drugega vzroka jutri vrže iz tovarne in boš stal čez noč brez kruha na cesti z ženo in otroci? Ako si star postal in so tvoje moči opešale, tako da ne moreš več delati, kdo bo skrbel za te, da ne umreš lakote ali ne padeš v oskrbo občine?

Vsa ta vprašanja so za delavstvo velikanske važnosti. A ravno v teh vprašanjih — parlament popolnoma odreče. Ta vprašanja mora delavstvo vsake tovarne rešiti posebej s svojim delodajalcem v posebnem dogovoru.

Ker pa pri tem posamezni delavec nič ne opravi, zato ravno imamo strokovna društva. Brez teh je tak dogovor med delavci in delodajalci nemogoč. Kjer ni strokovnih društev, sme delodajalec svobodno staviti pogoje, pod katerimi sprejme delavce v službo. Samoobsebi se ume, da so ti pogoji taki, da ima podjetnik čim največji dobiček, delavec pa trpi škodo. Pri nas je bilo doslej tako. A če bo delavstvo spoznalo,

da more le v dobro organiziranih strokovnih društvih pod spretnim izvežbanim vodstvom, braniti svoje pravice in izboljševati svoj položaj, se bodo razmere kmalu temeljito izpremenile. Delavci bodo vstopili vsi, vsak v svoje strokovno društvo, in bodo mogli v slučaju potrebe vse drugače nastopiti za svoje pravice kakor doslej. V slogi je moč! Nikjer ta pregovor tako zelo ne velja, kakor ravno z ozirom na delavstvo.

Glasnik

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

POZOR

na predpustno veselico »Podpornega društva delavcev in delavk tobačne tvornice v Ljubljani«, ki bo v soboto, dne 11. januarja 1913. Veselica se prične točno ob 8. uri zvečer v veliki dvorani »Uniona«. Sodeluje godba c. kr. 27. pešpolka. Vstopnina za neude 1 K, za ude 60 vinarjev. Delavci! Delavke! Delavski prijatelji: udeležite se vsi predpustne veselice našega vrlega tobačnega delavstva!

× × ×

LJUBLJANSKO TOBAČNO DELAVSTVO!

Vabimo Vas na shod, ki bo v ponedeljek, dne 13. januarja 1913 takoj po končanem delu v »Ljudskem Domu«.

Spored: Kdaj dobi ljubljansko tobačno delavstvo svoje pravice?

Na shodu poročata državna posl. dr. Krek in Gostinčar. Shoda se gotovo udeležite! — Odbor.

× × ×

† **Marija Čik.** Te dni smo pokopali vrlo našo somišljenico, tobačno delavko Marijo Čik. Pogreb rajnice je pričal, kako da so jo njene sodelavke rade imele. Ljubezen svojih sodelavk je rajnica tudi zaslužila. Bila je navdušena agitatorica naše strokovne organizacije. Rajnica, dasi mati petih še neprekrbljenih otročičev, ni zamudila shodov naše organizacije. Skrbno je vzgajevala in goreče ljubila in skrbno vzgajala svojo režno deco. Svetila ji večna luč!

Kako postopa tržaška nezgodna zavarovalnica s tobačnim delavstvom. Lani je ponesrečil v tobačni tovarni naš somišljenik tovariš Mittermayer. Odrezalo mu je prst. Za delo v tovarnici tovariš Mittermayer ni več sposoben in prav za prav bi mu morala nezgodna zavarovalnica v Trstu po duhu nezgodne postavbe odmeriti tako odškodnino, kakršno morajo dobiti tisti, ki so zaradi delovršbene nezgode postali

za tvorniško delo nesposobni. Odmerili pa mu niso toliko, marveč tržaška nezgodna gospoda mu je prisodila kot odškodnino le 15 odstotno rento. To rento so mu nekaj mesecev izplačevali, decembra 1912 so mu jo pa zopet na deset odstotkov znižali. Kunštni so res ti isti, ki v Trstu nezgodno rento prisojajo. Če bi bili mi, ki nismo zdravniki, poredni, bi zdajle zapisali: Če se kos prsta izgubi, je to poškodba, ki ostane trajna in se ne more izboljšati, ker odvezani člen prsta (kazalca) več ne zraste. Ker so mu prvotno v Trstu odmerili 15 odstotno odškodnino, bi bilo moralo tudi tako ostati. Osalo pa ni, marveč so kar meni nič tebi nič Mittermayerju odškodnino na deset odstotkov znižali. Najlepše pa še pride! Tržaška nezgodna zavarovalnica ima v Ljubljani svojega zdravnika zaupnika. Dr. Bleiweis vitez Trsteniški je zdaj zaupnik tržaške nezgodne zavarovalnice. Tudi Mittermayer je moral k njemu. Vitez mladega plemstva seveda ne ve, kaj je to delavec. In mož se je nasproti delavcu Mittermayerju obnašal oholo in rekel, da lahko dela. Čudimo se, da modri gospod dr. Bleiweis ni še Mittermayerju rekel, da je zdaj bolj zdrav, kakor je bil, predno je v tvornici ponesrečil. Tako se postopa z delavcem! Tako občuje z delavcem slovenski zdravnik, zaupnik lahonske nezgodne zavarovalnice v Trstu. Na podlagi dr. Bleiweisovega strokovnjaškega izvida je Mittermayerju tržaška nezgodna zavarovalnica rento kar za celih 5 odstotkov znižala. Ob takih razmerah naj bijemo za pravice slovenskega delavstva boj s tržaško nezgodno zavarovalnico, ko slovenski zdravniki tako fiskalno postopajo. V tobačnih tvornicah se pripeti primeroma malo nezgod. In če se kakšna nezgoda pripeti, se pa pod patronanco slovenskega zdravnika tako umazano s tobačnim delavstvom postopa. Ni li v takih slučajih dolžno ravnateljstvo tobačne tvornice, da za svoje ljudi nastopi? Prejšnje čase se je nastopalo, naj tudi zdaj ravnateljstvo ljubljanske tobačne tvornice z največjo odločnostjo in brezobzirnostjo nastopi. Saj plačuje tobačni erar nezgodni zavarovalnici zelo veliko denarja, kdor plačuje, ima tudi pravico, da govori. Pozivamo bolniški odbor, pozivamo tvorniške zdravnike, pozivamo ravnateljstvo ljubljanske tobačne tvornice, da naj odločno nastopijo in odpravijo s sveta škandal, da se v nekaj mesecih kar za celih pet odstotkov zniža renta tobačnemu delavcu. Tudi glavno ravnateljstvo naj se obvesti, kako se postopa po nezgodni zavarovalnici v Trstu s tobačnim delavstvom. Ker nezgodni riziko po tobačnih tvornicah ni velik, bi pa bilo v interesu tobačnega delavstva želiti, da

J. Jørgensen:

Naša ljuba Gospa Danska.

Herman Ronge je poslušal Niels Wiiga z vedno večjim zanimanjem in ime Manning mu je naenkrat odprlo veliko skupno polje, kjer sta se slučajno srečala stara znanca in kjer se morata najti nova prijatelja.

Wiig je z vsem mladostnim ognjem sprejemal misli teh novih mož, ki so trdili, da krščanstvo ni samo za nedeljo in domačo hišo, temveč mora prodreti in prošniti vso družbo in življenje, urediti in voditi vse družabne razmere, ker zahteva splošno in povsod pravičnost. Veliko vprašanje: Kapital in delo hoče on rešiti s pomočjo evangelija in kot zgled svojega bodočega delovanja je spoznal v govorih onih navdušenih duhovnikov, ki so pridigovali o socialnih mestih v svetem pismu: o bogatini, ki pride težje v nebesa kakor kamela skozi šivankino uho, o njem, ki je bil pokopan v peklo in je trpel, ker se ni zmenil za Lazarja pred svojimi vrati. Niels Wiig je sklenil, da takoj po mašniškem posvečenju začne delovati ali s tovariši ali sam v tistih pozabljenih predmestjih Kopenhagna.

»Naletel sem tudi na katoličane«, je pripovedoval Niels Wiig. »Nekoč sem vstopil v samostansko cerkev in začel pogovor z nekim patrom. Potem sva večkrat govorila. Spoznal sem, da je to zelo fin in izobražen mož. Šel sem tuptam pogledat tudi službo božjo, kakor sem tudi tu sem prišel, da enkrat vidim katoliški pogreb. Prvo nedeljo, ko vstopim v cerkev, vidim v veliko začudenje, ko vse kleči. Pri naših ljudeh je to tako nenavadno in vendar vsak pride da bi molil k Bogu; a njih obnašanje je tako, kakor bi bili prišli v obisk. Koliko časa bo še treba, da se bodo upognila tudi trda luteranska kolena . . .

Zdaj pa pozdravljen! Če hočeš kdaj govoriti z menoj, me bo zelo veselilo. Pokažem ti tudi sliko Manninga. Stanovanje najdeš v naslovni knjigi.«

Pri teh besedah skoči v električen voz, ki se je ravno mimo pripeljal. Pri vratih se je še enkrat okrenil in pozdravil. Herman Ronge je obstal in gledal za vozom, dokler ni izginil v daljavi potem se je namenil domov. Nepričakovano snidenje z nekdanjim tovarišem in bodočim soborilcem ga je navdajalo z različnimi občutki. Niels Wiig

je vplival s svojo močjo, z globoko vero, kakor kak vodnik in kačipot — toda kljub svoji navdušenosti za katoličane, hoče delovati za protestantsko dansko cerkev. Tu je našel organizacijo, na katero se je mogel opreti, službo, v kateri je mogel delovati, okrožje, ki je mogel skrbeti zanj. Nasprotno je bil Herman Ronge podoben plugu, ki ne najde zemlje.

V njem je vnovič vstala misel na samostan. V katoliški cerkvi še ni rečeno, ki bi skrbel in delal samo za družaben mir, ki bi vršil nalogo krščanskega usmiljenja. ki bi mu bila prva naloga. Da pridobi v družbi gospodstvo Kristusa.

Sv. Frančišek Asiški je nekdanj hodil od kraja do kraja, da bi umiril prepire in zacelil rane, v katerih so krvavela ljudstva. V red ki bi imel te cilje bi bil rad vstopil Herman Ronge in z lastnimi sredstvi je hotel ustanoviti tak prvi samostan na Danskem.

IV.

»Če tako mislite, kako da ne pride te potem k nam? Vera je po našem programu stranska in čisto zasebna stvar, predvsem pa imamo mi radi ka-

toliško cerkev, ki dandanes resnično kaže, da se hoče potegovati za reveže. Napišite nam torej članek o novi papeževi okrožnici glede delavskega vprašanja. Toda razume se samo ob sebi, da morate pustiti pri miru vse, kar se tiče vere. Mi vendar ne bomo agitirali za katoliško cerkev, saj razumete.«

Tako je govoril urednik novega, delavstvu prijaznega lista »Napreje«, in oni, ki so mu veljale te besede, je bil Herman Ronge. Urednik Wühler je bil sin protestantskega duhovnika kakor Niels Wiig in je igral važno ulogo med mladimi študenti, posebno ker je imel izreden dar zgovornosti, s katero je pridigoval verske resnice brezboštva in nevere. Bil je voditelj onih ljudi, ki so hoteli ohraniti vsaj površno vse čednosti in so svojo nevero razumevali kot novo vero, svoje gibanje smatrali kot boj za dobro proti temi.

Ronge ga je našel v kavarni. Govorila sta najprej o sklepu angleške stavke, nato začela govoriti o družabnih vprašanjih in končno je naprosil Wühler Rongeja, da bi sodeloval pri »Napreju«.

ustanovi lastno nezgodno zavarovalnico. Ker riziko ni velik, bi nezgodni zavod tobačne režije gotovo uspeval; tobačno delavstvo bi se pa po teritorialnih zavodih gotovo tako ne preziralo, kakor nam kaže žalosten slučaj Mittermayerjev, ko so mu kar v nekaj mesecih za deset odstotkov nezgodno rento znižali. Tem škandalom naj tobačna režija enkrat za vselej napravi konec, moč za to ima!

Dolžnosti. Nekaj kratkih besedi moramo danes nasloviti na naše člane, osobito veljajo te naše besede odbornikom in zaupnikom. Vsak naš član mora za to skrbeti, da svoje znanosti pomnoži in da tako vedno bolj izpoznava namene in smotre strokovne organizacije. Prijatelj! Ne zadostuje, da samo plačas svoj prispevek. Dolžan si marveč, da čuvaš in da zastopaš povsod delavske pravice. Hočemo, da se naše gospodarsko stanje izboljša, hočemo pa tudi dvigniti ugled delavskega stanu v človeški družbi. Nikdar ne smemo prenehati z agitacijo za sveto našo stvar v delu za našo organizacijo.

Marija Rieger, načelnica krajne skupine v Fürstenfeldu.

Za socialno politične namene ni denarja. Vlada ima za vsako stvar, ki si jo moremo le misliti, dovolj denarja. Prepričani smo, da bi vsa ministrstva gotovo našla denar, če bi šlo za to, da bi izkazali uslugo kakim visokim osebam. Zlati vrec bi šumeli, da bi bilo v takem slučaju veselo. Kadar ne gre za to, da se kaj za delavstvo izda, takrat pa pravijo, da denarja ni in takrat strašno hitro žepe zapirajo. Ali tega osobito v Ljubljani ne čutimo? Ali ni ljubljansko tobačno delavstvo v veliko prenikri plačilni stopnji? Ali se v Ljubljani za tobačno delavstvo morebiti grade delavske hiše? Ali so že v Ljubljani posameznim kategorijam vsaj toliko plače zvišali, da bi bile vsaj itak prenikre temeljne plače dosežene? Vse to se ni zgodilo. Priznavamo, nekaj se je sicer zgodilo, a kar je erar za tobačno delavstvo storil, je moral storiti z ozirom na veliko draginjo sedanjih dni. Ker se pa tako malo na delavske popolnoma upravičene želje ozirajo, se mora tobačno delavstvo še krepkeje strokovno organizirati, kakor je že organizirano. Delavci! Delavke! Z vso silo nastopite, da v strokovno organizacijo pristopijo tudi tisti delavci in delavke, ki še niso pristopili!

Agitacija socialnih demokratov. Na Dunaju so imeli nedavno gostilniško pomočniško društvo. Zmagali so z velikansko večino organizirani krščansko-socialni pomočniki s svojim načelnikom Prejerm. Socialni demokratje so delali s silnim aparatom, da bi zmagali s svojo listo. Imeli so na razpolago 150 avtomobilov, za izposojene so šteli izredno veliko vsoto 10.000 K. Iz tega zamorejo uvideti naši tovariši, kako visoko cenijo rdečkarji eno samo bolniško blagajno. Imajo že svoje posebne vzroke. Skrbimo tudi mi krščanski delavci za organizacijo, ker le tedaj smemo upati, da bomo povsod zmagovali nad rdečim terorizmom, ki žrtvuje za razne volitve na tisoče.

Bojni fond. Socialisti nemške države so imeli od leta 1890. do konca lanskega leta 27.919 štrajkov, ki se jih je udeležilo domala tri milijone oseb. Za krize so imela strokovna društva 111 milj. 252.310 mark stroškov. Če se pomisli, da so to ogromne vsote delavci sami nabrali, in da so poleg tega še plačali večje svote za svoje liste, agitatorje, tajnike in volitve, potem moramo priznati, da so žrtve, ki jih dajejo za svojo organizacijo, sila velike. Samo štrajki leta 1911. so stali strokovna društva 16.272.313 mark. Te številke so dober nauk za vse strani.

Iz Bavca. Letos dobimo v naši tvornici zavetišče za dojenčke, ki stoji v sredi delavskega parka, na solnčnem in zračnem prostoru. Prosili smo tudi že lani, da bi se odločil prostor, kjer bi mogle delavke, ki od daleč v tvornico hodijo, sušiti obleko. Tudi to prošnjo so uslišali in je sušilnica v kleti prirejena. Zdaj še želimo, da bi kmalu dobili prepotrebno tvorniško kopalnišče.

Društveni zakon.

Torej vendar! Po večletnem prizadevanju je v soboto, dne 18., oziroma v nedeljo zjutraj 19. t. m., poslanska zbornica sprejela nov društveni zakon in s tem odpravila veliko zastarelih nazorov o društvenem delovanju. Znamenite določbe novega zakona so: Vsa društva smejo med seboj občevati in sestavljati v zveze. (Politična društva do sedaj niso smela biti v nikakim medsebojni zvezi.) Člani političnih društev smejo biti tudi ženske, število odbornikov ni omejeno. Članstvo političnih društev se prizna osebam, ki so spol-

nile 21. leto in so avstrijski državljani. (Dosedaj je moral biti vsak član političnega društva 24 let star.) Člani se ne naznanjajo politični oblasti, le ako oblast zahteva, se ima predložiti natančni zaznamek članov. Naznanila shodov in zborovanj se imajo vršiti kot dosedaj. Ker bomo o tem zakonu natančneje pisali, naj zadošča za sedaj predstoječi kratki opis novega društvenega zakona, ki stopi v veljavo dne 1. maja t. l. Znamenite so določbe političnih društev, ki so bila dosedaj popolnoma osamljena in pod najstrožjo kontrolo vlade. Politična društva bodo v prihodnje smela imeti tudi znamenja in zastave. Torej napredek!

Jugoslovan. Strokovna Zveza.

Načelstvo J. S. Z. javlja, da bo imelo odslej vsako sredo ob 6. uri zvečer sejo. Vsi člani načelstva so dolžni, da se sej gotovo udeležijo.

Dr. J. Zajec,
načelnik.

Fr. Kerhne,
zapisnikar.

Jugoslovan. Strokovna Zveza je priredila dne 4. t. m. zvečer zborovanje v Gradcu, dne 5. t. m. v Rušah pri Mariboru, dne 6. t. m. pa v Celju. V Gradcu sta govorila tov. Zajec iz Škal in Moškerc, v Rušah tov. Zajec iz Škal, Žebot in Moškerc, v Celju so govorili tov. Zajec iz Škal, dr. Veble, dr. Zdešar in Moškerc. V Celju se je po shodu priglasilo toliko članov in članic, da je skupina J. S. Z. v Celju gotova stvar.

Vevška stavka. V nedeljo, dne 5. t. m. popoldne se je vršil pri D. M. v Polju javen shod Slovenskega katoliškega delavskega društva ob navzočnosti skoro vsega papirniškega delavstva in Vestah. Navoz je bil tudi kot vladni zastopnik nadkomisar c. kr. okrajnega glavarstva in gospod obrtni nadzornik. Govorili so: gospod župan Dimnik, poslanec Gostinčar, Jeriha in Mejač. Koncem shoda se je glasovalo, ali se stavka nadaljuje ali se sprejmo pogoj ravnateljstva. Delavstvo je enoglasno sklenilo stavkati dalje, ker so pogoj ravnateljstva za delavstvo nevprijemljivi. Delavstvo je dalo duška s šumnimi izrazi, da pod pogoj ravnateljstva ne gre na delo in če tudi vodstvo tovarno za dalje časa zapre. Doprinešenih žrtve ne more žrtvovati v svojo škodo. Delavstvo je izjavilo, da gre takoj na delo, ako vodstvo pristane na obljubo ravnatelja pred stavko in je pooblastilo tudi gospoda župana, da priihti to tudi v imenu delavstva pri pogajanju omeni.

Vrtovja pri Gorici. Kmalu bo dve leti, odkar obstoja pri nas skupina J. S. Z. in vendar se nismo menda še nikdar oglasili v »Naši Moči«. Vzrok temu je bil prvič ta, da nismo prav poznali in cenili našega glasila, drugič pa ta, da nismo imeli pravzaprav kaj poročati. Celo življenje skupine je obstajalo v tem, da so člani plačevali prispevke ter tupatam dobivali podpore. Druškega gibanja v skupini skoro ni bilo. Sedaj pa smo dobili hvala Bogu primerne prostore, kjer se časih lahko snidemo. Tako smo imeli predzadnje nedeljo svoj občni zbor, združen s predavanjem o starostnem zavarovanju. Po predavanju se je sklenila resoučija gde starostnega zavarovanja, ki se je odposlala dr. Kreku. Iz blagajnikovega poročila na občnem zboru posnemamo sledeče: Prispevki članov od 1. januarja do 30. novembra so znašali 300 K 62 vin. Bolniških podpor je bilo med tem časom 270 K. Razen tega je dobil blagajnik od Zveze 22 K odškodnine za enkratno pot v Ljubljano. Novi odbor se je konstituiral sledeče: predsednik Fr. Pavlin, njegov namestnik Al. Frletič; zapisnikar Edv. Strekelj; blagajnik Al. Gulin, njegov 1. namestnik A. Čučič, 2. namestnik Al. Gulin (ml.). V nadzorstvo sta bila izvoljena Ant. Batistič in Iv. Črne. Za zastopnika na glavnem občnem zboru J. S. Z. v Ljubljano je bil izvoljen blagajnik skupine. Vseh članov šteje skupina sedaj 20. Bilo bi jih seveda lahko več. Vzrok temu, da jih ni, je pred vsem ta, da je Vrtovja pravcato gnezdo socialne demokracije, da se nadalje mnogi ne marajo vpisati, češ, zavarovani so že pri bolniški blagajni in da bi bili na dveh straneh, bi bilo preveč. Ne dajo si pač dopovedati, da J. S. Z. ni nikaka bolniška blagajna, ampak stanovska organizacija, ki je dandanes neobhodno potrebna za vsakega. — Za dan Novega leta je bilo napovedano javno predavanje. Predavati je imel gospod dr. Breclj iz Gorice o alkoholu. Ker pa je bil žalibog zadržan, je poslal za namestnika gospoda akad. Orla, ki nam je po svoje razložil alkoholno vprašanje. Poslušalci, katerih je bilo precejšnje število, so z velikim zanimanjem sledili izvajanjem gospoda predavatelja. Dal Bog, da bi to predavanje rodi-

lo zaželjeni sad, da bi se zmanjšalo tište nesrečno pijančevanje, ki je pri nas — žalibog — tako udomačeno.

Trbovlje. V nedeljo popoldne je imela naša skupina J. S. Z. v našem Društvenem Domu shod, oziroma predavanje. Centrala nam je poslala govornika g. dr. Adlešiča iz Ljubljane. Shod je bil lepo obiskan. Govornik je zanimivo razkladal o delavskih stanovanjih po drugih krajih in velikih mestih, ker se skrbi za zdrava delavska stanovanja. H koncu je prišel do stavbinskih zadrug, a te brez pomoči vlade dandanes tudi ne morejo staviti delavskih hiš, ker so stavbeni prostori in material tako pretirano dragi, da pač nobena zadruga ne bi mogla kakemu delavcu poceni postaviti hišice, torej bi se ne rentiralo, ker bi moral delavec potem hišico drago prevzeti. H koncu je omenil, da je na vsak način vlada dolžna stavbinske zadruge podpirati. Po predavanju se je vnela živahna debata o 14dnevni plači. Poprej so namreč socialni demokratje zahtevali vsakih 14 dni plačo, sedaj se pa oni izgovarjajo, da so oni mislili polmesečno plačo; najbrže so se socialnim demokratom res možgani kisati začeli, ker take bedarije tuhtajo.

Za služkinje. Načelstvo J. S. Z. je doposlalo c. kr. namestništvu v Trstu sledečo vlogo: Jugoslovan. Strokovna Zveza v Ljubljani je priredila za skupino v Trstu dne 15. decembra 1912 shod, katerega se je udeležilo ogromno število v Trstu službujočih deklet. Na shodu sta bili soglasno sprejeti sledeči resoluciji: »Tržaško ozemlje edino izmed vseh notranjeavstrijskih pokrajin še nima poselskega reda. V sled tega so poselske razmere v Trstu neznosne. Skrajna potreba je, da se zboljšajo. Zato naj slavno namestništvo čim preje izdela in izda primeren poleski red za Trst.« — »Pritožbe proti postopanju uradništva pri zglasilnem uradu za posle se tako množe, da moramo zahtevati, naj slavno namestništvo z odločno besedo napravi red.« — J. S. Z. priporoča slavnemu namestništvu blagohotno ugoditev upravičenim željam članic svoje skupine v Trstu.

Shodi. Pravila določajo, da mora vsaka skupina J. S. Z. prirediti vsako leto vsaj 4 shode. So naše organizacije, ki hvala Bogu, še več store in ki prirejajo celo vsak teden predavanja J. S. Z. Druge skupine pa zopet shodov ne prirejajo vedno, kakor bi jih morale. In shodi so le zelo nujno potrebni, tako, da bi morala vsaka skupina vsaj vsak mesec po en shod prirediti. Načelstvo J. S. Z. seveda ne more vedno z govorniki postreči, a če se pravočasno o shodu obvesti, rado pošlje tudi govornike na shode svoje organizacije.

Prispevke naj člani J. S. Z. redno plačujejo. Ne odlašati, marveč sproti plačevati! Če kdo misli, bom že plačal, pa odlašaj in odlašaj, se nabere lahko večja svota, ki jo težko utрпи. Redno plačevanje prispevkov se torej nujno priporoča. Vodstva naših skupin naj skrbje in pazijo, da člani svoje prispevke redno plačajo. Včasih nekoliko potirjati člane, ki zaostajajo, nič ne škoduje, seveda, potirjati se mora tako, da se član ne vžali! Naši odborniki naj si vedno predstavljajo, da so najponižnejši služabniki J. S. Z.

× × ×

RUDARSKI ODSEK J. S. Z.

Strašna rudarska nesreča. V rovu Memster Achenbach, tvrdke Stumm Neunkirchen ob reki Sadri v Nemčiji je vsled strašne eksplozije in požara v jami dne 18. decembra izgubilo življenje 48 rudarjev, ranjenih je pa bilo 10. Vzrokov nesreče niso dognali. Delavski listisodijo, da je mogoče povzročilo nesrečo, ker se pred prazniki rudarji pripravljajo, da hitreje delajo, kakor ob drugih šitih.

Stavka rudarjev ob Sadri. Zastopniki rudarjev ob Sadri so 15. decembra 1912 sklenili, da prično 2. januarja stavkati in so odpovedali na 14 dni delo. Povprečno so zaslužili rudarji ob Sadri l. 1911. 4-06 mark dnevno, med tem ko je znašala povprečna plača v rudnikih pri Dortmundu 4-69 mark, v rudnikih pri Aachenu pa 4-59 mark.

Neposredno zavarovanje za rudarje. Rudarji in sploh delavci, ki spadajo pod rudarski zakon, bridko tožijo, da nimajo neposrednega zavarovanja. Provijski oddelek njihovih bratovskih skladnic mora delavcu, ki je postal vsled kake nezgode za delo nespособen, dati določeno provizijo. Pri tem sta oba tepeva delavec in bratovska skladnica. Bratovska skladnica zato, ker se ji nalagajo težka bremena — in povdarjati moramo, da se število nezgod pri delavcih pod rudarskim zakonom vedno bolj množi. Delavec je pa na škodi, ker dobi mnogo manj, nego če bi bilo uvedeno nezgodno zavarovanje. Letna provizija znaša 200 K. Dela-

vec, ki mu je morda v mladih letih v rudniku ali plavžu odtrgalo roko ali povečilo nogo in ki je torej popolnoma za delo nezmožen, ne dobi več nego nekako 16 K na mesec. Kako naj živi od tega? Prav za prav je na slabšem kakor berač. S tem, kar dobi, ne more živeti, če pa prosi, mu pa vsak očita, da ima provizijo. Delavci, ki imajo nezgodno zavarovanje, so veliko na boljšem. Novo socialno zavarovanje, ki se obravnava sedaj v državni zbornici in ki je v pododseku že dodelano, obsega tudi nezgodno zavarovanje za delavstvo pod rudarskim zakonom. Ustanoviti se imajo zanj posebne nezgodne zavarovalnice, v katere bodo morali svoje doneske predplačevati samo delodajalci. Ta reč je dobra; toda delavci po rudnikih in po plavžih in livarnah ne morejo čakati. Če bi tudi postava o socialnem zavarovanju srečno še letos prišla iz državne zbornice, bo vendar preteklo nekaj let, predno se izpelje. V eni zadnjih številok l. l. smo prinesli v našem listu postavo o nezgodnem zavarovanju stavbnih delavcev. Če je bilo mogoče za stavbne delavce posebej napraviti postavbe glede na nezgodno zavarovanje, če torej stavbnim delavcem zdaj ni več treba čakati na to, kdaj se izvrši socialno zavarovanje, je popolnoma upravičeno, da tudi rudarji in razni železarski delavci dobe čimnapreje svojo pravico. Zato priporočamo, nanj se delavci, ki spadajo pod rudarski zakon, z vso vne-mo lotijo te reči in naj z vsemi silami pritisnejo na javnost, da se nezgodno zavarovanje za nje čimnapreje uvede.

Z lastnimi močmi.

Dne 5. prosinca se je vršil občni zbor političnega društva na Savi. Potem je bil pa javen društven shod, na katerem je govoril častiti gospod župnik Skubic o organizaciji, katera je potrebna delavstvu timbolj, ker so tudi kapitalisti organizirani. Ako delavstva ne sili že njegovo bedno stanje v organizacijo, naj ga to uči kapitalist. Le močno organizirano delavstvo zamore zahtevati, kar mu gre. Slika žalostne delavske razmere po tovarnah. Tudi pri nas je delavstvo vjeto, ker se pusti samo vjeti. Naj se nikomur ne zdi škoda prispevkov organizaciji, od katere ima potem korist. Priporoča gospodarsko strokovno in politično organizacijo. Ker so tudi Jugoslovani postali faktor, s katerim je treba računati, se mora ozirati na to tudi tovarna na Savi. Naš trg ostane le Balkan. Na njej je ležeče, kakšna je proti delavstvu in kakšno se kaže na zunaj. Ako bo postopala pravično nasproti slovenskemu delavstvu, bo v njeno korist. Ako bo pa imela protislovanški značaj, bo izgubila trg na Balkanu v škodo sebi in slovenskemu delavstvu, ki si bo moralo poiskati svoj kruh drugje. Žrtvujte torej za svojo organizacijo in časopisje! — Občni zbor Strokovne društva dne 5. januarja, ki se je vršil ob obilni udeležbi, je pokazal pametno gospodarstvo društva. Priredilo se je med letom eno skioptično predavanje, dve tomboli širi shode. Pristopilo je sedem članov. Društveno premoženje znaša 6230 kron 61 vin. Želimo društvu mnogo zavrednih članov, da še nadalje tako dobro uspeva!

Zadružnik.

Konsumno društvo v Berlinu. Kako se konsumna misel širi med delavstvo po velikih mestih, nam jasno kaže zgled konsumne zadruge za Berlin in okolico. Koncem leta 1909. je imela ta zadruga 19.000 članov in tri milijone mark prometa in sedaj meseca decembra, ko to pišemo, jih ima že nad 60.000 članov in koncem leta 1911. izkazuje prometa 11 in pol milijona mark. Znamenito je, da se ta zadruga peča z najraznovrstnejšimi podjetji zato, da bi mogla kolikor se da poceni preskrbeti živila svojim članom. Napravila se je velikanska pekarija, ki je imela samo zadnje leto 1.700.000 mark prometa. Poleg tega ima posebno tovarno, kjer se žge kava in dalje posebno tovarno za brezalkoholne pijače. Nedavno je to konsumno društvo uredilo prodajo morskih rib, ki jih vsak teden enkrat v večji množini dobiva in za znatno nižjo ceno prodaja nego celo občine, o katerih smo govorili v našem listu nedavno v posebnem članku. Ravno tako kupuje za svoje člane krompir, sočivje in premog. Splošno moramo poudarjati, da so konsumna društva na Nemškem začela s temi in podobnimi rečmi zadnji čas zelo uspešno pečati. Za zgled jim služi hamburško konsumno društvo »Produktion«, katero zlasti tudi skrbi za cenejše meso. Vsak teden prodaja samo to konsumno društvo svojim članom okrog 35.000 funtov mesa, ki ga uvaža iz Darm-

stadta. Kako se zanimajo delavci za konsumna društva, kaže tudi to, da ima glasilo konsumnih društev »Das Konsumgenossenschaftliche Volksblatt« sedaj 40.000 naročnikov. Kakor povsod, je tudi za konsumno in sploh za združeno organizacijo delavcev najprej treba, da se izobrazijo. Zato hoče tudi naš list v tem oziru redno prinašati poučne članke in novice v ta namen, da se delavska združna misel uvrsti tudi med našimi delavci.

Dr. K.

Pred petimi leti in danes. Naše prvo ljubljansko delavsko konsumno društvo se je zadnjih pet let krasno razvilo. Iz male prodajalne, katere se je oklepalo nekaj našega zavednega delavstva, je nastala skoro veletrgovina s tremi prodajalnami. Pred petimi leti se nikomur niti sanjalo ni, da bo združba kedaj posedovala svoj dom; glej, danes ima že dve prodajalni v lastnih poslopih. Leta 1906 je konsum prodal blaga za 37 tisoč kron in imel 500 članov, danes pa okroglo 900 članom proda blaga za okroglo 400 tisoč kron. Leta 1906 je bilo na zalogi blaga za 12 tisoč kron, a danes za okroglo 80 tisoč kron. Rezervni sklad, ki je znašal leta 1906 1500 K, znaša danes 34 tisoč kron. Ves promet je znašal leta 1906 okroglo 200 tisoč, danes pa 900 tisoč kron. Se malo in govorili bomo lahko o milijonih. Vse to so pa napravile pridne požrtvovalne delavske roke, zavednost in vztrajnost članov, večinoma delavcev in naših pridnih delavk, ki so utrjene od svojega dnevnega dela žrtvovale in še žrtvujejo ostanek vsakdanjih delavnih moči društvu. Nič manj seveda ne zaslužijo pohvale člani oziroma članice, ki so kljub oddaljenosti in teži nosili blago dan za dnem iz našega konsumna na svoj dom. S strahom in skrbjo je delal spočetki odbor, z zaupanjem in požrtvovalnostjo so vztrajali člani in Bog je dal svoj blagoslov. Danes ve vsak delavec, da ima v našem konsumu svojo trdnjavo, ki se bo leto za letom utrjevala bolj in bolj in sčasoma postala pravi blagoslov svojim članom. Vsega naenkrat pa seveda nihče ne zmore. Pred vsem mora odbor skrbeti, da pomnoži še bolj rezervni sklad zadruga, potem pride pa še drugo, kar je pravzaprav namen konsumnih društev.

Železničar.

V poslanski zbornici so stavili posl. Panc, Kemeter, Tomšik in Gostinčar predloge v korist železničarjem in državnega delavstva. Kemeter, Panc in Tomšik so zahtevali 17 milijonov kron za regulacijo plač omenjenih delavcev. Gostinčar je pa predlagal, da se dovoli v ta namen najeti 20 milijonov kron posojila več, kakor je zahtevala vlada za njene potrebe. Seveda so bili vsi predlogi odklonjeni in delavstvo ima zopet priliko občudovati prijateljstvo večine zbornice, v kateri sedi prostomiseljstvo.

Upogled v železniško upravo. Bivši železniški minister ekscelenca dr. R. pl. Wittek je imel 29. in 30. novembra na Dunaju dvoje predavanj, v katerih si je postavil nalogo, seznaniti širše kroge z železniško upravo in jim tako dati vsaj nekoliko upogleda v ta obširni in umetni organizem. V svojem predavanju se je ekscelenca dotaknil vseh samostojnih službenih oddelkov. Priznati se mora, da je to jako hvalevredno delo. Sedaj dostikrat še železničarji nimajo jasnih pojmov, kako se ves obrat vrši. Navadno pozna vsakdo svoj oddelke, za druge se pa ne briga; vendar bi bilo velikokrat zelo potrebno, da bi imeli uslužbenci nekoliko več jasnih pojmov o celem ustroju železnice. Marsikaj bi potem razumeli, kar ne gre sedaj nikomur v glavo, in marsikje bi si lahko prihranili kako nepotrebno delo, ki ga sedaj opravljajo. Poleg precejšnje praktične vrednosti je pa stvar tudi zelo zanimiva. Ker smo prepričani, da to ne bo nikomur škodilo, pač pa marsikomu koristilo, se hočemo ob priliki pri tem vprašanju nekoliko obširneje pomuditi in povdariti posebno tiste točke, ki imajo za uslužbenca praktično vrednost.

Ležišča v prvem razredu državnih železnic. V novih štiriosnih vozovih državnih železnic se dajo v oddelkih prvega razreda naslanjachi dvigniti od stene, da nastaneta tako dve ležišči eno vrh drugega. Ako so vsi potniki, ki sede na isti strani, zadovoljni s tem, da se spremenijo sedeži v ležišča, ima na zahtevo oskrbeti to sprevodnik. Vendar je taka uporaba dovoljena samo za nočni čas, ki je določen za poletje od desetih zvečer do šestih zjutraj, za zimo pa od desetih zvečer do sedmih zjutraj. Ako dospejo potniki že v nočnem času do svojega cilja, morajo zapustiti ležišče toliko prej, da more sprevodnik pred dohodom na postajo ležišča zopet pospraviti. Posamezna ravnateljstva smejo čas, v katerem se morajo ležišča uporabljati, tudi izpremeniti. Uporaba ležišč je dovoljena tudi, če so v vlaku spalnici vozovi.

Poneverjenje. V Solingenu so dognali pri socialnodemokratski bojniški blagajni velikansko poneverjenje. Blagajnika in prvega predsednika so zaprli. Dosedaj so dognali, da manjka 79.000 mark, a vsak dan odkrije preiskava nove goljufige, tako da se že sedaj lahko sodi skupna svota na 100.000 mark. Oblast je načelnika odstavila in vzela upravo sama v roke. Tako so zopet izginiili stotisoči, ki so jih pristradali ubogi delavci, v žepu brezbriznih demagogov.

Brisača in milo v osebnih vozovih. Inozemske železnice, posebno nemške, imajo v umivalnih prostorih osebnih voz vedno pripravljeno milo in brisačo. Ker se je od strani občinstva že večkrat izrazila želja, da bi se tudi pri nas to uvedlo, se je tudi avstrijska uprava državnih železnic bavila s tem vprašanjem, toda stroški za napravo tega bi bili baje preveliki in bo za enkrat ostalo

pri starem. Samo vzdrževalni stroški bi baje znašali pol milijona kron na leto.

Okno v svet.

Koliko stanejo vojske. Vojska je grda stvar, a odpraviti se ne da, pa naj že socialni demokratje kriče, kolikor hočejo. Povsod socialni demokratje niso tako proti vojski, kakor pri nas. V Franciji socialni demokrati celo za to, kar zahteva za armada vlada, glasujejo. Koliko ljudi in denarja vojske požro, nam dokazujejo te-le številke. Ob vojski na Krimu (Turki, Angleži, Francozi in Lahji proti Rusom) je bilo ubitih 750.000 mož, vojske v Italiji so v drugi polovici minulega stoletja požrle 45.000 mož; v vojski z Danci (Avstrija in Prusija proti Danski) je padlo 8000 mož; ob veliki vojski med severnimi in južnimi ameriškimi državami, ko je šlo za odpravo suženjstva, je bilo ubitih 800 tisoč mož; v vojski med Avstrijo in Prusijo (leta 1866) je bilo ubitih 45.000 mož; v vojski med Turki in Rusi l. 1877 je padlo 250.000 mož; v vojskah v Mehiki je bilo ubitih 40.000 mož; v Kočinini je bilo ubitih 25.000 mož; ob vojski med Francozi in Nemci leta 1870 je pa bilo ubitih 215.000 mož.

Papirna industrija na Japonskem. Na Japonskem se industrija zelo razvija. Najrazvitejša je tekstilna industrija, drugo mesto pa zavzema izdelovanje papirja. Domač papir izdelujejo Japonci že dolgo, po evropskem načinu se pa izdeluje na japonskem papir šele od 1872. leta. Domač papir se izdeluje na ročnih strojih in ga po kmetih do 80.000 rodbin dela. Kmetje se organizirani od pamtivekov v zadruga. Evropski papir izdelujejo papirnice v Tokiju, Osaki in v Kobeju. Papirnic je bilo leta 1909 na Japonskem 27, ki so izdelale 124 tisoč ton papirja. Domačega papirja izdelajo na Japonskem v vrednosti 37 milijonov 800.000 mark, evropskega v vrednosti 31.500.000 mark. Papir uvažajo Japonci v Indijo, Avstralijo in na Kitajsko, a sami uvažajo za 18.900.000 mark papirja. Največ papirja uvažajo na Japonsko Nemci, za njim Avstrijci in Angleži.

Izdajatelj: Fran Ulreich, Dunaj. — Odgovorni urednik: Mihael Moškerc. — Tisk »Katoški tiskarne«.

Ste že pokusili kavo s Franckovo perl-ržjo, znamka: Perlo?

Ista ugaja tudi brez zrnate kave.

A. ŽIBERT, Ljubljana
Prešernova ulica
priporoča svojo
**veliko zalogo čevljev do-
mačega izdelka**

Solidno izdelane
dežnike in solnčnike
priporoča
po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.



Bogata zaloga ženskih ročnih del in zravn spadataoćih potrebšćin.
F. Meršol, LJUBLJANA
Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.
Velika izber vezentn, čipk, rokavio, nogavio, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih roboev, ovratnikov, zavratnic, volne, bombaža, sukanca itd.
Predi skanje in vezenje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.

Pozor, slovenska delavska društva!
Kupujte svoje potrebšćine pri znani in priporočljivi domači manufakturni trgovini
Janko Češnik
(Pri Češniku) LJUBLJANA
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobite vedno v veliki izbiri najnovejše blago za ženska in moška oblačila.
Postrežba poštena in zanesljiva.

Razširjajte med delavstvom Vaše glasilo
„Našo Moč“.

— 8 —

umetno vrtnarstvo in ne spada med obrt. Če bi pa kdo pri tem opravilu imel izučene pomočnike in t. zv. toplotne hišice, da bi na umešten način vzgajal posebne, za prodajo odločene pridelke, potem je tako opravilo umetno, oziroma trgovsko vrtnarstvo, kar je smatrati za obrt. (Razsodba upr. sod., 16. januarja 1889, št. 25.)

Kmetijske žganjarne ureja zakon z dne 20. junija 1888, drž. zak. št. 95. Po § 7. tega zakona se smatrajo za kmetijske samo one žganjarne, ki so s kmetijo v taki zvezi, da dobivajo samo in edino ali vsaj večidel iz dotične tvarine za narejanje žganja. Nadalje se zahteva, da se povprečno na dan ne sme več kakor 7 hektolitrov žganja nakuhati, in da se sme to opravilo vršiti k večjemu osem mesecev na leto. Kdor zahteva, da bi se mu žganjarna uvrstila med kmetijske žganjarne, dolžan je to naznaniti finančni oblasti prve stopnje in verodostojno dokazati, da so vsi za to potrebni zakoni izpolnjeni.

Kar se tiče bolniškega zavarovanja, razsodilo je upravno sodišče (9. aprila 1897, št. 2055), da se za kmetijske delavce smatrajo samo tisti, ki se rabijo pri kmetijstvu in njega postranskih opravilih; za le-te ne veljajo določbe zavarovavnega prava. Ako se pa rabijo delavci za druga kakor kmetiška opravila, — dasi so morda ta opravila v zvezi s kmetijo (n. pr. kamenolom) — potem se ti delavci ne prištejajo več kmetijskim delavcem, ampak se smatrajo za obrtne, in zato morajo biti v tem slučaju zavarovani proti boleznim. Posestniki vinogradov imajo v nekaterih deželah pravico, da smejo točiti vino pridelano na lastni zemlji, ne da bi jim bilo za to potreba posebne koncesije, kakoršno morajo imeti krčmarji. To pravico (»točiti pod vejo«) omejujejo po raznih deželah posebni predpisi političnih deželnih oblastev. Navadno je dovoljeno tako točenje vina in mošta pod milim nebom ob semanjih dnevih, cerkvenih proščanjih in ob drugih takih javnih slovesnostih, h katerim prihaja mnogo ljudi.

b) rudarstvo in rudniške naprave, ki so po rudarskem zakonu odvisne od rudarsko-uradne koncesije.

Rudarske stvari so urejene po posebnem rudarskem zakonu z dne 23. maja 1854 in po posebnih izvršilnih predpisih. Tukaj pripomnimo samo, da če so z rudarskim podjetjem v zvezi kakšna druga podjetja (n. pr. s topljenjem železa livarnica), ki se vršé po obrtno, potem spadajo ta podjetja pod določbe obrtnega zakona.

Izplačevanje mezde rudniškim delavcem se je uredilo z zakonom z dne 17. maja 1912, drž. zak. št. 107. Rudniški podjetnik je dolžan izplačevati mezdo svojim preglednikom najmanj

— 5 —

za notranje stvari, trgovskih in obrtnih zbornic, združnih zvez in prizadetih zadrug. Poleg tega se je uvedel dokaz sposobnosti za nekatere trgovinske obrte, zlasti za nadrobno prodajo v mešanih trgovinah, v trgovinah s kolonialnim, špecerijskim in materialnim blagom. Predpisi o dokazu sposobnosti se niso samo razširili, ampak tudi poostriili s tem, da so se uvedli obligatorični (zasilni) pomočniški in mojsterski izpiti. Delokrog obrtniških zadrug se je razširil in se jim je pripoznal večji vpliv na upravo obrtniških zadev. Izpremenjeni, oziroma dopolnjeni ali na novo sprejeti so bili s tem zakonom sledeči paragrafi obrtnega reda: 1, 3, 12, 13.a, 14—14 f, 15, 17, 18, 20—21 g, 23, 23.a, 24, 36—40, 42, 43, 51, 54—57, 71, 75.a, 98—100.a, 103a—112, 114—122, 126—128, 130a—133b, 135, 137, 138, 139, 141—147a in 151.

Vse v teh zakonih obsežene izpremembe prvotnega obrtnega reda so primerno uvrščene v besedilu sedaj veljavnega obrtnega reda.

11. Zakon z dne 14. januarja 1910, drž. zak. št. 19, ki določa, kako dolgo traja delovni čas za pomožne delavce v trgovinskih in spedijskih obrtih in ureja, kedaj se morajo v trgovinskih in sorodnih obrtih zapirati prodajalnice. Dotične nove določbe so obsežene v §§ 96 d do 96 i.

Vse v teh zakonih obsežene poznejše izpremembe so primerno uvrščene v besedilu obrtnega reda, kakršen je sedaj v veljavi.

GESARSKI PATENT

z dne 20. decembra 1859, drž. zak. št. 277,

s katerim se izdaja obrtni red in uveljavlja začeni s 1. majem 1860.

MI FRANC JOŽEF PRVI,

po božji milosti cesar avstrijski, kralj ogrski in češki i. t. d., i. t. d.

Nameravajoč obrtno delovanje v Naši državi enakomerno urediti in kar največ olajšati, potrdili smo po zaslišanju Naših ministrov in dogovorno z Našim državnim zborom naslednji obrtni red in ukazujemo kakor sledi:

I. Ta obrtni red ima začeni s 1. majem 1860 stopiti v veljavo za ves obseg Naše države, izvzemši upravno okrožje benečansko in vojaško granico.

Sedaj velja obrtni red za kraljevine in dežele zastopane v državnem zboru na Dunaju.

Gričar & Mejač
Ljubljana, Prešernova ulica 9
priporočata svojo največjo zalogo
izgotovljenih oblek za gospode,
dečke in otroke.
Novosti v konfekciji za dame.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc
Ljubljana, Rimska cesta št. 24.
Priporočajo se sledeča zdravila:
Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kapij ce za želodec, izvrstno, krepilo o in slast do
jed' pospešujoč' sre stvo, steklenica 40 v.
Kapljice zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Pospalni prašek, proti ognjivanju otrok in proti po-
tenju nog, skatla ca 50 v.
Ribeje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni koloidji, za odstranitev ku. jih oces in trde
kož., steklenica 70 v.
„Sladin“ za otroke, skatla 60 v.
Tinktura za želodec, o vajalno in želodec krepilno
sredstvo, steklen ca 20 v.
Trpotčev sok, izvrstni pripomoček proti kušljui, ste-
klenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

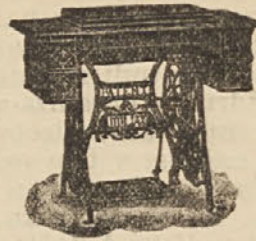
IVAN JAKŠIČ SIN v Ljubljani,
Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih



voznih koles in
šivalnih strojev

= za rodbino in obrt. =



Sladni čaj-zajtrk!

Kri! 60% prihranka in okusen zajtrk, južina! dose-
žejo oni, ki namesto kave, čaja, kaka, sladne kave, pijejo
sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto
moke za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. Je za po-
lovico cenejši. Dr. pl. Trnkoczyjev sladni čaj ima ime Sladin in
je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/2 kg zavoj 60 vin.
Moč! Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev
lekarnar Trnkoczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem
otrok zredil s sladnim čajem. G. vne zaloga na Dunaju: te-
lekarne Trnkoczy: Schönbrunnerstrasse št. 169,
Zdravje! Josefstädter-trasse št. 25, Radetzkyplatz št. 4.
V Gradcu: Sackstrasse št. 4.
Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bolne, slabe.
Za resničnost tega naznanila jamči 5 tukaj navedenih tvrdk
Trnkoczyjevih, istotako ugodne soube zaupanja vrednih oseb.

Zdravniško priporočeno zdravilno sredstvo:

BIOGLOBIN

Kri tvoreča pijača izvrstnega okusa.
Odlično krepilno sredstvo za mlade in stare.
V steklenicah po K 3.50 in K 2.— v vsaki
lekarni. — Glavna zaloga za Kranjsko:

Mr. R. Sušnik

lekarna „Pri zlatem jelenu“
Ljubljana, Marijin trg.



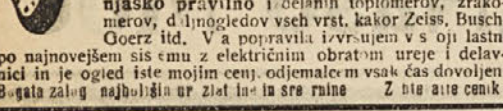
Patniki v Ameriko
Kateri želijo dobro, po ceni in
za nesljivo potovati naj se obrnejo
na **Simona Hmetelxa**
v Ljubljani Kolodvorske ulice 28.
Kakovostni Pojasnila dajo se brezplačno.

FR. P. ZAJEC, Ljubljana
Stari trg št. 9.

Izprašati optik.
Zalagatelj c. in kr. armade, c. in kr. vojne
mornarice, c. kr. domobrancev itd.

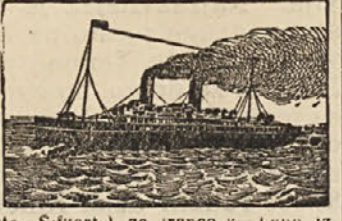
Največji optični zavod.

Prvi specialist za
očala in
šćipalnice,
narejene
strogo
natan-
čno po
naročilu
in zdravni-
ških pred-
pisih. —
Nadalje
pri or-
očam svo-
jo velik
izbrbo
strokov-
njaško pravilno izdelanih toplomerov, zrako-
merov, d. inogledov vsch vrst, kakor Zeiss, Busch,
Goerz itd. V a popravila izvršujem v s oji lastni
po najnovejšem sistemu z električnim obratnim ureje i delav-
nici in je oged iste mojim cenj odjemalcem v vsak čas dovoljen
Bogata zaloga najboljših ur zlat in sre ralne Z bita ure cenik!



Edina in najkrajša linija v Ameriko!

Samo 5 dni!
iz Havre v
New-York
francoska prek-
morska družba.



Veljavne vozne liste (Sikart) za franco. k. linijo iz
Havre v New-York in listke za ovratak iz Amerike
v staro domovino, po najnižji ceni
in brezplačna po-
jasnila daje samo
potovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18
v hiši „Kmetске posojilnice“

ED. ŠMARDA

—

Največja in najstarejša
tovarna lončenih peči in
raznih lončenih izdelkov

Avđust Dreise, Ljubljana

— Mnogokrat odlikovana. —

Priporoča se slavnemu
občinstvu in prečastiti du-
hovščini v naročila na
Štedilna ognjišća
in peči

preproste in najfinejše, iz-
vršene v poljubnih moder-
nih barvah in vzorcih naj-
bolj strokovnjaški, solidno
in trpežno po najnižjih cen-
nah. Župniščem, samosta-
nom in šolam dovoljjem
znaten popust. Ilustrirani
ceniki so na razpolago.



Za hranilne vloge jamči dežela Kranjska.

Najboljša, najsigurnejša prilika za štedenje!

Denarni promet l. 1911. čez 82 milijonov K.
Stanje vlog čez 22 milijonov K.
Lastna glavica K 704.939.27.

LJUDSKA POSOJILNICA
registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Miklošičeva cesta št. 6
pritličje v lastni hiši nasproti hotela „Union“
za frančiškansko cerkvijo

prejema
hranilne vloge

vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldne ter
jih obrestuje po

4 3/4 %

brez kakega odbitka, tako da prejme vložnik od vsakih
100 kron čistih 4-50 na leto.

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da
bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalaganje po
pošti so pošino-hranilnične položnice na razpolago.

Fran Povše, komercialni svetnik, vodja, graščak, drž. in dež. poslanec, predsednik;
Josip Šiška, stolni kanonik, podpredsednik; odborniki: Anton Belec, posestnik,
podjetnik in trgovec v St. Vidu nad Ljubljano; Dr. Josip Dermastia; Anton Kobi,
posestnik in trgovec, Breg pri Borovnici; Karol Kauschegg, veleposelnik v Ljub-
ljani; Matija Kolar, stolni dekan v Ljubljani; Ivan Kregar, svetnik trgovske in
obrtne zbornice in hišni posestnik v Ljubljani; Fran Leskovic, hišni posestnik in
blagajnik „Ljudske posojilnice“; Ivan Pollak ml., tovarnar; Karol Pollak, tovarnar
in posestnik v Ljubljani; Gregor Šlibar, župnik v Rudniku.

Za hranilne vloge jamči dežela Kranjska.

II. Obstojećih predpisov o naseljevanju in bivališki pravici se obrtni red ne dotika.

Po državnem temeljnem zakonu (člen 4. in 6.) je vsakemu avstrijskemu državljanu dovoljeno, da se naseli, kjer se hoče in se pod zakonitimi pogoji peča s kakršnimkoli obrtom. Če se torej kdo preseli v tujo občino in začne ondi obrtovati, nima začetek obrtovanja nič vpliva na njegovo razmerje do domače občine. Bivanje izven domače občine omejuje le kazenski zakon in pa predpisi, ki so izdani proti potepuhom.

III. Vsi sedaj v. ljavni predpisi o dosežbi obrtnih, tovarniških in trgovskih pravic in vsa, s tem obrtnim redom nezdružna starejša pravila o izvrševanju teh pravic se razveljavljajo zač. nši s prej navedenim časom.

Določbe mlinarskega reda, zadevajoč plačilo za mlenje, in tozadnevni tarifi se ne morejo več smatrati za veljavne. (Odlok trg. min., 10. okt. 1877, št. 22.505). Istotako so določbe mlinarskega reda o nastopu in izvrševanju mlinarskega obrta in o napravi mlinov — kolikor te določbe niso združljive s sedanjim obrtnim redom — razveljavljene po sedanjem obrtnem redu in zakonih vodnega prava. (Odlok trg. min., 6. februarja 1877, št. 2108).

IV. V tem zakonu obsežene določbe veljajo z omejitvijo, izraženo v naslednjem členu, za vsa po obrtniško izvrševana opravila, naj se bavijo s proizvodanjem, obd. lovanjem ali preustrojanjem prometnih predmetov, naj izvršujejo trgovinske posle ali pa opravljajo službe in dela.

Predpisi obrtnega reda veljajo torej za vsa ona opravila, ki se izvršujejo po obrtno. Kaj je pravzaprav obrt, tega zakon naravnost ne pove, kakor je razvidno iz tega pravila.

Besedo obrt rabimo v dvojnemu pomenu. V širšem pomenu je obrt vsako delovanje, s katerim si hoče kdo kaj pridobiti in doseči kako gospodarsko korist. V ožjem pomenu — v tem zmislu jo rabi tudi zakon — pa zaznamujemo s to besedo tisto delovanje, ki iz sirovih ali tudi že obdelanih snovi izdeluje blago slednjih členov V., VI., VII. in VIII. razglasnega patenta. V teh členih našeta opravila ne spadajo pod obrtni red.

Da se kako delo more imenovati obrtno, mora bistveno obsegati sledeče lastnosti: 1. biti mora samostojno, 2. trajno in 3. tako, da more donášati dobiček. Zaradi tega se ne štejejo med obrtnike n. pr. uslužbenci obrtnih podjetij, služabniki, hišni posli itd., ker jim manjka samostojnosti in morajo pri svojem delu poslušni biti gospodarju. Obrtni red zadeva uslužbenca obrtnih podjetij le toliko, kolikor se uporabljajo pri opravilih, ki so podvržena

**obrtnemu zakonu, n. pr. glede zavarovanja i. dr. — Dalje se za obrt ne morejo smatrati taka opravila, ki niso trajna, kakor se n. pr. z njimi pečajo dninarji, ki so danes v službi pri tem, jutri pri drugem človeku in opravljajo raznovrstna dela. — Delo mora poleg pr. jšnjih lastnosti biti tako, da more donášati dobiček. S tem se ni rečeno, da bi delavnost, ki hoče veljati za obrtno, res mor la biti dobičkanosna. Zato ne spada v obrt izdelovanje različnih stvari za lastno porabo; kajti v tem slučaju ne moremo naravnost govoriti o dobičku, ampak pravzaprav le o zmanjšanju stroškov, kar pa ni isto-
vetno z dobičkom. Če si torej kdo naroči n. pr. ključavničarjev, ki delajo samo zanj, za tovarno, hišo itd., ne pa za naprodaj, tedaj tega opravila ne moremo imenovati obrt. Motiti ne sme, da se v nekaterih ozirih štejejo tudi taki delavci za obrtne pomočnike in se vsled tega tudi na nje nanašajo določbe obrtnega reda, kakor bomo videli v § 73. o. r.**

V. Za sledeča opravila in podjetja ne velja pričujoči zakon; ista obravnavajo odslej za nje obstojči predpisi:

a) kmetijsko in gozdarsko proizvodnje in njega postranski obrti, kolikor se poglavitno bavijo s podelavo svojih proizvodov; dalje toč nje lastnega pridelka, katero je v nekaterih krajih po starejših uredbah dovoljeno posestnikom vinogradov in sadovnjak v. Med obrt potemtakem ne spada poljedelstvo, živinoreja, vinarstvo, sadjereja, pridobivanje mleka in volne, čebelereja, gozdnarstvo, lov, ribarstvo, pridobivanje šote in sploh druga taka opravila, ki so v ozki zvezi z obdelovanjem zemlje.

Katera opravila pravzaprav spadajo med kmetijske postranske obrte in katera ne, tega zakon ne pove, pa se tudi ne dá za vse slučaje določiti natančna meja. Semkaj bi bilo šteti n. pr. ribarenje in lomljenje ledu v lastnih vodah, kopanje peska, prodaja jajc in kuretine, vzrejeje na lastnem posestvu, tuintam priprega, pod nekaterimi pogoji tudi kamenolom i. dr. Glede lomljenja kamena je upravno sodišče (14. decembra 1887, št. 3330) razsodilo, da spada omenjeno opravilo med kmetijske postranske obrte tedaj, če se ne vrši po obrtno; v tem slučaju se smatra za del kmetovanja. Če se pa vrši po obrtno, podvrženo je določbam o. r., dasi se morda lomi kamenje na lastni zemlji in oddaja neobdelano.

Ako kmetovalec prodaja mleko, ne smatra se to za obrt, ampak za del kmetovanja, toda samo tedaj, če prodaja lastno mleko in lastne mlečne izdelke (maslo, sirovo maslo, sir i. dr.) (Min. za not. stvari, št. 20.167 ex 1894.)

Če se kdo peča z gojenjem cvetic in pridelovanjem zelenjave (salata, zelje i. dr.) in ne rabi pri tem izučenega osobja, tedaj to ni